

ретельно вивчати рекомендації, які розміщені на сайтах банків, а банкам при укладанні договорів проводити інформування клієнтів про існуючі ризики і вимоги до захисту інформації.

Список використаних джерел:

1. Єсіна О. Г. Сучасний ринок дистанційних банківських послуг в Україні [Текст] / О. Г. Єсіна // Socio-economic aspects of development economics and management : Collection of scientific articles. – 2015. – Vol. 2. – P. 46-49.
2. Єсіна О. Г. Інтернет-банкінг в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи [Текст] / О. Г. Єсіна // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2013. – Вип. 48(1). – С. 209-213.
3. Гострик О. М. Використання імітаційного моделювання для оцінки програмних засобів банківських установ [Текст] / О. М. Гострик, О. А. Клепікова // Моніторинг, моделювання та менеджмент емерджентної економіки : ІУ Міжнар. наук.-практ. конф., 10-12 вересня 2014 р. : матер. конф. – Одеса-Черкаси : Брама-Україна. – С. 35-38.
4. Засадна Х. О. Про захист послуг Інтернет-банкінгу [Текст] / Х. О. Засадна // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2008. – № 3. – С. 225–229.

Ольга Заславська, к.е.н.

*викладач кафедри фінансів і банківської справи
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород*

ОСОБЛИВОСТІ РЕФІНАНСУВАННЯ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Ситуація, що сьогодні склалася у вітчизняній банківській сфері, свідчить про її вразливість до змін зовнішнього середовища. У цьому контексті актуальною є проблема підтримки ліквідності банківського сектору через проведення рефінансування Національним банком України. У більшості розвинених країн світу практика рефінансування активно використовується саме для того, щоб циклічні економічні кризи та паніка серед вкладників не вплинули на можливості банків кредитувати реальний бізнес. Тому доцільним видається здійснити аналіз стану рефінансування вітчизняних банків Національним банком України у кризовий та посткризовий періоди (табл. 1).

Дані табл. 1 демонструють неоднозначну динаміку. Так, період 2006–2007 років характеризувався високим рівнем ліквідності банківської системи, через що попит на кредити НБУ був досить низьким. У зв'язку з розгортанням фінансової кризи у 2008 році було прийнято Положення «Про кредитну

підтримку Національним банком України банків України в разі реальної загрози стабільності їх роботи», відповідно до якого проводилася програма фінансового оздоровлення вітчизняних банків. Тому протягом 2008–2009 років відбулося збільшення операцій рефінансування. Варто зазначити, що у період фінансової кризи практика рефінансування банків в Україні характеризувалась вибіркоким характером та непрозорістю. Найбільшою проблемою стало використання банками отриманих від НБУ коштів не за призначенням. Зокрема, кошти, спрямовані на рефінансування, використовувалися банками не на забезпечення ліквідності, а на підтримку платоспроможності за рахунок ведення спекулятивних операцій на валютному ринку.

Таблиця 1

**Рефінансування комерційних банків Національним банком України
у 2008–2013 рр. (на кінець періоду) [3]**

Показник	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Загальний обсяг рефінансування банків, у млрд. грн.	8,3	2,5	169,5	64,4	5,2	28,8	97,5	71,4
у тому числі:								
операції прямого репо	1,3	—	23,1	0,5	0,1	23,6	56,6	36,0
кредити, надані шляхом проведення тендера	1,0	2,0	15,2	1,2	0,4	3,2	11,9	13,8
кредити овернайт	5,6	0,4	91,8	12,7	0,2	2,0	28,6	19,8
стабілізаційні кредити	—	—	36,8	46,9	3,4	—	0,4	1,7
через операції своп з іноземною валютою	0,4	—	2,6	1,4	—	—	—	—
кредити під заставу майнових прав на кошти банківського вкладу, розміщеного в НБУ	0,02	0,1	—	—	—	—	—	—
довгострокові кредити	—	—	—	1,7	1,1	—	—	—
Повернено кредитів	7,6	2,1	110,4	39,8	18,5	29,5	93,6	70,5

Причиною різкої девальвації гривні була саме купівля валюти банками за кошти, призначені для рефінансування. У період економічної кризи операції на валютному ринку стали чи не єдиною прибутковою діяльністю банків. Проте, такі спекуляції спровокували початок негативних процесів, що підірвали довіру до національної валюти [1]. У наступні роки ситуація на фінансовому ринку дещо стабілізувалася, обсяги рефінансування зменшилися. Проте, вже на кінець

2012 р. сума наданих банкам кредитів НБУ становила 97,5 млрд. грн., що втричі більше за показник попереднього року.

Політична криза, що виникла в Україні наприкінці 2013 року, зачепила і банківський сектор. Наслідком панічних настроїв населення став черговий відтік залучених банками коштів. Задля усунення небезпеки зниження ліквідності банківських установ Правлінням Національного банку України була прийнята Постанова «Про механізм оперативного підтримання ліквідності банків», згідно з якою НБУ може застосовувати механізм оперативного підтримання ліквідності банків, які мають вплив строкових вкладів фізичних осіб, шляхом проведення позачергових тендерів із підтримання ліквідності банків строком до 360 днів. Рішення про проведення тендерів ухвалюється за результатами аналізу ситуації на грошово-кредитному ринку та стану ліквідності банківської системи. Максимальний обсяг коштів, отриманих на умовах рефінансування, не може перевищувати обсяг впливу строкових вкладів фізичних осіб банку за встановлений період [4]. Підтримання ліквідності банків має за мету зберегти довіру населення до банківської системи та сприяти її стабільній роботі.

Реалізація грошово-кредитної політики протягом 2014 року здійснювалася в умовах несприятливих макроекономічних трендів на фоні соціально-політичного напруження в країні. Зовнішні та внутрішні дисбаланси у державі, ускладнення ситуації в реальному секторі економіки, поширення негативних очікувань через суспільно-політичні події та військовий конфлікт призвели до порушення рівноваги у банківській системі України.

За таких умов дії Національного банку першочергово були спрямовані на стабілізацію банківського сектору та сприяння забезпеченню вчасного проведення розрахунків. З цією метою Національний банк розпочав активну підтримку ліквідності банків як через надання нових кредитів рефінансування, так і пролонгацію раніше наданих кредитів.

Загальний обсяг рефінансування комерційних банків упродовж 2014 року склав 222,26 млрд. грн. У тому числі 115,6 млрд. грн кредитів було надано на

термін більш, ніж 30 днів. Із наданих кредитів банки повернули 189,4 млрд. грн. Таким чином, загальна заборгованість за кредитами рефінансування банків перед НБУ за попередні роки станом на 01.01.2015 р. склала 109 млрд. грн.

Варто зазначити, що одним із головних джерел рефінансування комерційних банків стали золотовалютні резерви, що свідчить про складність та критичність ситуації на внутрішньому фінансовому ринку. За підсумками 2014 року обсяг золотовалютних резервів держави скоротився з 20 млрд. дол. США до 7,5 млрд. дол. США.

Незважаючи на підтримку ліквідності банків на достатньо високому рівні, кредитна активність банків продовжувала скорочуватись, що було зумовлено як факторами попиту (зменшення кількості надійних позичальників в умовах зниження економічної активності), так і пропозиції (з огляду на скорочення ресурсної бази банків) [3].

За таких умов, одним з ключових завдань грошово-кредитної політики у 2015 році Нацбанком визначено саме регулювання ліквідності банків. В якості його основного інструменту обрано щотижневі тендери з рефінансування. Крім того, з огляду на нерівномірність розподілу ліквідності між банками внаслідок сегментованості міжбанківського ринку, а також на його схильність до волатильності в умовах значних ризиків та невизначеності Національний банк також регулярно проводитиме тендери з розміщення власних депозитних сертифікатів. У проміжках між тендерами банки за потреби матимуть змогу відкоригувати свою ліквідність через використання постійно діючих механізмів овернайт, як із надання кредитів рефінансування, так і з мобілізації коштів через депозитні сертифікати [2]. У разі виникнення потреби нівелювання структурних дисбалансів ліквідності можуть використовуватися механізми довгострокової дії (обов'язкові резерви) та невідновні операції (купівля-продаж державних цінних паперів).

Список використаних джерел:

1. Дзьобак В. У нетрях українського рефінансування [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.ukrudprom.ua>
2. Основні завдання грошово-кредитної політики у 2015 році [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.

3. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.

4. Про затвердження Положення про регулювання Національним банком України ліквідності банків України [Електронний ресурс] / Постанова НБУ № 259 від 30.04.2009 р. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

*Раїса Квасницька , к.е.н., доцент
професор кафедри фінансів та банківської справи
Хмельницький національний університет, м. Хмельницький*

ДО ПИТАННЯ СКЛАДУ ІНСТИТУЦІЙНИХ ІНВЕТОРІВ ВІТЧИЗНЯНОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Притік інвестицій в економіку країни на сьогодні уповільнюється все ж не стільки через відсутність інвестиційних коштів, а й у зв'язку із тим, що недостатньо прозорими є механізми трансформації заощаджень індивідуальних (приватних) та корпоративних інвесторів в інвестиції. Тобто індивідуальні (приватні) та корпоративні інвестори, не маючи можливостей, необхідних знань, а також часу для того, щоб ефективно розміщувати свої заощадження на фінансовому ринку шляхом прямого інвестування, потребують професійного управління їх інвестиційними ресурсами, яке вони отримують від інституційних інвесторів. Саме на інституційних інвесторів покладається одне із важливих завдань державної інвестиційної політики – створення сприятливого середовища для нагромадження фінансових ресурсів суб'єктами економіки і забезпечення функціонування ефективного механізму їх трансформації в інвестиції [1, с.260]. Крім того, інституційні інвестори сприяють ефективному розподілу фінансових ресурсів суспільства, які виступають джерелом довгострокових інвестицій, що вкрай необхідні для розвитку вітчизняної економіки.

У розвинених країнах інститути спільного інвестування (ІСІ) разом зі страховими корпораціями та НПФ є провідними фінансовими акумуляторами й диверсифікаторами, які, зберігаючи кошти населення, перетворюють їх в інвестиційну базу [2, с.112]. За своєю природою ІСІ є корпоративними або пайовими фондами, що провадять діяльність, яка пов'язана із об'єднанням (залученням) грошових коштів індивідуальних та корпоративних інвесторів з